

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Методичні рекомендації
та плани семінарських занять з курсу «Вступ до
спеціальності «Історія»» (для студентів I курсу
спеціальність «середня освіта»)

Чернівці – 2019

*Друкується за рішенням кафедри історії України
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,
Протокол №10 від 23 квітня 2019 р.*

Укладачі: Ботушанський Василь Мефодійович, доктор історичних наук, професор;
Чайка Галина Василівна, кандидат історичних наук, старший викладач

Відповідальний за випуск: **Добржанський Олександр Володимирович**, доктор історичних наук, професор

Методичні рекомендації та плани семінарських занять з курсу «Вступ до спеціальності «Історія»» (для студентів I курсу спеціальність «середня освіта»). – Чернівці, 2019. – 32 с.

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Предмет історичної науки та її соціальна роль у суспільстві	7
Тема 2. Теоретичні основи і методологічні принципи історичної науки	10
Тема 3. Спеціальні й допоміжні історичні дисципліни та їх роль у здобутті спеціальності історика, викладача історії у навчальних закладах середньої освіти	13
Тема 4. Роль джерел в історичній науці	16
Тема 5. Роль історичної літератури у набутті студентами спеціальності «історика», викладача історії в середніх навчальних закладах	18
Тема 6. Роль історичної періодики та історико-літературної бібліографії у набутті спеціальності «історик», викладача історії у середніх навчальних закладах	21
Тема 7. Наукові академічні, архівні, музейні заклади і громадські українознавчі організації та їх роль у творенні історичної літератури	24
Тема 8. Організація і здійснення навчального процесу у вищому навчальному закладі (ВНЗ) України з метою здобуття спеціальності історика, викладача історії середнього навчального закладу	27

В Україні громадяни, зокрема молодь, по здобутті середньої освіти мають широкі можливості одержати вищу освіту, у т. ч. історичну, у вищих навчальних закладах III – IV рівня акредитації. Це конституційне право. У статті 53 Конституції України стверджується: «Громадяни мають право безоплатно здобувати вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі».

У законі України 2014 року «Про вищу освіту» встановлено основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створюються умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами на принципах автономії вищих навчальних закладів, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих кадрах.

Чільне місце серед цих спеціалістів займають також викладачі історії середніх навчальних закладів. Але щоб здобути цю спеціальність, студент впродовж 5 років повинен засвоїти програмові знання з близько 30 нормативних курсів і до 10 спеціальних курсів. Серед нормативних, тобто обов'язкових курсів, значиться й така дисципліна, як «Вступ до спеціальності «Історія»».

Завдання цієї дисципліни – ознайомити студентів, що собою являє історія як наука, які її основи, на чому вона базується, на яких принципах; довести, що вона займає гідне місце серед інших наук; показати її значення у розвитку суспільства, у формуванні у кожної людини почуття громадянина, патріота своєї країни.

Завданням цього курсу є також ознайомлення студентів з шляхами, методами успішного освоєння історичних дисциплін, набуття ними знань і умінь науково-дослідницької, історико-краєзнавчої та начально-педагогічної роботи.

Дисципліна «Вступ до спеціальності» вивчається студентами I курсу історичного відділення у I семестрі навчального року зі здачею двох модулів і заліку – як підсумкового контролю знань.

Крім засвоєння курсу лекційних занять студенти-історики спеціальності «середня освіта» готують по 8 темах (через тиждень) семінарські заняття за розробленими планами на основі

рекомендованої літератури. Зміст тем і методика проведення цих занять викладені у відповідних «Методичних рекомендаціях», що рекомендуються студентам. Виступи студентів на семінарах оцінюються у балах, виставляються у двох модулях за семестр і враховуються при здачі заліку.

До заліку студентам надається заздалегідь перелік питань, за якими вестиметься залік, із зазначенням найважливішої літератури.

Впродовж семестру студент може набрати максимально **60 балів на заняттях і 40 балів на заліку**, що відповідає 100 % засвоєнню матеріалу курсу «Вступ до спеціальності «Історія»».

Виступи на семінарах оцінюються від **1 до 10 балів**. При цьому враховуються: наявність конспекту, знання матеріалу, уміння висловити власну думку, робити аргументовані висновки.

Реферати, есе та науково-дослідні роботи – це види самостійної роботи студентів.

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка національною шкалою	за	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно		A (90-100)	відмінно
Добре		B (80-89)	дуже добре
		C (70-79)	добре
Задовільно		D (60-69)	задовільно
		E (50-59)	достатньо
Незадовільно		Fx (35-49)	(недостатньо) з можливістю повторного складання
		F (1-34)	(недостатньо) з обов'язковим повторним курсом

Існують певні форми організації самостійної роботи студентів при підготовці семінарських занять. Основною з них є самостійне вивчення джерел і літератури,

ознайомлення і опрацювання тексту, конспектування, аналіз прочитаного.

У пропонованих «Методичних рекомендаціях» по кожній темі і питаннях до неї вказується, на що слід звернути основну увагу, які положення засвоїти як провідні думки, принципи; спробувати дати собі відповідь на кожне із питань, щоб переконатися у рівні засвоєння програмового матеріалу.

Література

Артемчук Г. І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідницької роботи. Навчальний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів.-К.: Форум, 2000.

Базильчук Г.К. Словник-довідник з історії. Навч. посібник. – К., 2005.

Білецький Б., Добржанський О. Основи наукових досліджень: категорії, поняття, терміни, нормативні документи. Навч. посібник-довідник. - Чернівці, 2010.

Ботушанський В.М. Вступ до спеціальності. Курс лекцій. Електронний варіант.

Ботушанський В.М. Методичні рекомендації та плани семінарських занять з курсу «Вступ до спеціальності «Історія» (для студентів спеціальності «середня освіта»)). – Чернівці, 2018.

Ботушанський В.М. Нариси з історії освіти на Буковині (XIX – початок XX ст.). – Чернівці: Технодрук, 2018. – 176 с.

Брайчевський М. Вступ до історичної науки. Навч. посібник. – К., 1995.

Довідник з історії України. А-Я. Вид. 2-е доповнене. - К.: Генеза, 2001.

Енциклопедія історії України. У 10 т. / Редкол. В. Смолій (голова) [та ін.]. – К., 2005. – 2013.

Закон України «Про вищу освіту» // Урядовий кур'єр. Орієнтир № 21, 13 серпня 2014 року. «УК» № 146.

Закон України «Про охорону культурної спадщини» // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 39. – С. 333 – 372.

Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 2002.

Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К., 1996.

Рибак І.В. Історія України у проблемному викладі в особах, термінах, назвах і поняттях: Навч. посібник. – К., 2008.

Факультет історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (1940 – 2011рр.) [кол. монографія]: редкол. Ботушанський В.М., Добржанський О.В. та ін. – Чернівці: Наші книги, 2012.

Чернівецький національний університет. – Імена славних сучасників. – К.: Світ успіху, 2005.

Чернівецький університет. 1875 – 1995. Сторінки історії. – Чернівці: Рута, 1995.

Яковенко Н. Вступ до історії. – К.: Критика, 2007.

Тема 1. Предмет історичної науки та її соціальна роль у суспільстві

План

1. Визначення, що таке історія.
2. Основні принципи поділу історичної науки.
3. Роль історичної науки як соціальної пам'яті людства. Виховні можливості історичної науки.

При **вивченні** першого питання цієї теми студентам слід засвоїти, що слово «історія» грецького походження, що у вжитку слово «історія» трапляється у різних значеннях, але для тих, хто набуває в університеті спеціальність історика, головним, провідним є освоєння надбань історичної науки, тобто науки, яка вивчає життя людства як закономірний послідовний процес його розвитку і змін від нижчих його ступенів до вищих.

При вивченні **другого** питання передусім необхідно уявити для себе, що історія людства, народів, країн, подій – це безмежне море і без певної системи, порядку її вивчення практично неможливе. Тому студенти мають переконатися у необхідності певних принципів поділу історичної науки, щоб ця наука не виглядала випадковим набором різного роду фактів. Отже, в основі поділу історичної науки лежать три принципи:

1) структурний – історія вивчається за видами діяльності людей (економічна історія, політична історія, історія культури, етно-демографічна історія):

2) просторово-географічний – історія вивчається за континентами, країнами, окремими регіонами країн:

3) хронологічний – історія людства вивчається за певними періодами, епохами – історія первісного суспільства, стародавня історія, історія середніх віків, нова історія, новітня історія.

Студенти повинні твердо запам'ятати з самого початку навчання ніби часову «схему» історичного процесу, за якою вони будуть здобувати свою спеціальність.

По **третьому** питанню студенти, опрацьовуючи літературу, мають перш за все з'ясувати і запам'ятати, що означає історична пам'ять і соціальна пам'ять людства. Історична пам'ять-це набуток історичних знань про свій народ, свою країну, інші народи, країни завдяки історичним дослідженням фахівців-істориків. Але історичні знання, історична пам'ять не повинні бути лише знанням істориків. Ці знання необхідно поширювати, закріплювати у свідомості, у пам'яті того чи іншого народу, зокрема у пам'яті українського народу, щоб цим люди відчували, що вони є продовжувачами свого народу з попередніх поколінь, належать до одного і того ж народу, і ці знання про свій народ перетворюються у соціальну пам'ять суспільства. Соціальна пам'ять сприяє утвердженню у громадян свідомості, що вони є не просто людьми, індивідуумами, а творцями певного народу, нації, зокрема української, громадянами, патріотами своєї країни, які споконвіків живуть на своїй землі.

І ці почуття соціальної пам'яті прищеплюються майбутнім громадянам ще з шкільного навчання. А здійснюють це благородне завдання з мільйонами учнів учителі історії, зокрема й майбутні учителі, нинішні студенти, які обрали напрям «середня освіта».

Література:

Основна

Білецький Б., Добржанський О. Основи наукових досліджень. – Чернівці: Технодрук, 2010. – С. 101-102, 106-111, 181, 187, 198, 200-202, 204, 209, 217-218, 212-213.

Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. – К.: Вища шк., 2002. – С. 17-172, 176-180, 265,266-267, 281, 287-288,306-307, 334-335, 342-343, 349-350, 361-362, 388-390, 406-408.

Історія: вступ до спеціальності: Навч. посіб. для студ. вишів спец. «Історія». – Вінниця, 2014.

Національна та історична пам'ять. – К., 2013.

Яковенко Н. Вступ до історії. – К.: Критика, 2007. – С. 17-40.

Додаткова

Артемчук Г.І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідної роботи. – К.: Форум, 2000. – С. 14 – 25.

Брайчевський М. Вступ до історичної науки. – Навч. посібник. – К., 1995.

Війна пам'ятей та політика примирення. – К., 2013.

Історична наука // Енциклопедія історії України. – К.: Наук. думка, 2005. – Т. 3. – С. 562-572.

Історія культур пам'яті // Енциклопедія історії України. – К.: Наук. думка. – 2005. – Т. 3. – С. 601 – 602.

Каныгин Ю.М., Кушерац В.И. Кто мы в истории. – К., 2015.

Козеллек Р. Минуте, майбутнє . Про семантику історичного часу / Переклад В. Шведа. – К., 2005.

Культура історичної пам'яті: європейський та історичний досвід. – К., 2013.

Нагорна Л. Історичний процес та історична пам'ять: влада стереотипів // Історичний журнал. – 2010. - №1-3. – С. 3-13.

Пріцак О. Що таке історія України? // Слово і час. – 1991. - №1.

Тойнби А.Дж. Постигание истории. – М., 1991.

Хольбакс М. Коллективная и историческая память // Неприкосновенный запас. – 2005. - №2-3.

Питання та завдання для поточного самоконтролю знань

1. Коли зародилась історична наука?
2. Дати визначення, що таке історія.
3. Що означає історія в широкому і вузькому розумінні?
4. Для чого історію поділяють за сферами людської діяльності?
5. Що означає просторово-географічний принцип поділу історичної науки?
6. Що означає хронологічний принцип поділу історичної науки?
7. Як ви розумієте поняття «соціальна пам'ять людства»?

Самостійна робота (завдання теоретичного та практичного характеру)

Написати реферати (8 – 12 стор.) на такі теми:

1. Історія – одна з найдавніших галузей людських знань.
2. Історія в широкому і вузькому розумінні.
3. Принципи поділу історичної науки для зручності її дослідження і вивчення.
4. Роль періодизації в історичній науці.
5. Роль історичної науки в утвердженні соціальної пам'яті людства.

Тема 2. Теоретичні основи і методологічні принципи історичної науки

План

1. Зародження методології історії.
2. Методологія історичної науки – ключ до пізнання історичного минулого.
3. Два основні методологічні принципи історичної науки.
4. Історична концепція.

Перше. При вивченні цієї теми студенти мають усвідомити, що жодна наука не може вважатися наукою, якщо не має своїх наукових засад, принципів, своєї теорії пізнання. Це стосується й історичної науки. Тривалий час історія була набором цікавих розповідей. Вона відповідала більш-менш точно на питання «де»? «коли»? «як»? Але не відповідала на питання «чому?», «які наслідки?»

Відповіді на ці основні питання історична наука почала давати із появою у II пол. XIX ст. методології історії, як назвав цю науку німецький вчений Йоганн Дройзен від грецького – методос – шлях дослідження і логос – вчення.

Друге. Студентам слід уявити суть методології історії, її значення для наукового пізнання історичних подій, фактів, явищ. Варто засвоїти визначення методології історії. «Методологія історії – це наука, яка має свої засади, прийняті в наукознавстві. Це наука, яка має певну систему понять, категорій і принципів, які допомагають історикам свідомо йти від історичних джерел до наукових історичних знань». Методологію історії ще називають ключем для розуміння історичної дійсності.

Нововідкриття в історичній науці, встановлені в результаті досліджень, більш точні дані, об'єктивні оцінки історичних подій і явищ вносяться у підручники середньої і вищої шкіл.

Третє. Із згаданих принципів методології історії найголовнішими є два: принцип об'єктивності і принцип історизму. Студентам слід зрозуміти суть цих принципів, на яких базується історична наука, переконатися, що історія справді є наукою.

Отже, принцип об'єктивності в історичній науці полягає в тому, що всі історичні події, явища, факти повинні пояснюватися неупереджено, не навмисне, не на зло комусь чи на угоду комусь, а відповідно до реальної дійсності, незалежно від симпатій чи антипатій історика (дослідника) щодо описуваних ним явищ, подій, фактів. Важливо, щоб студенти засвоїли цей методологічний принцип, за ним оцінювали історичні праці, а також користувалися ним у майбутньому чи то як студенти, чи вже як майбутні спеціалісти, учителі і прищеплювали його своїм майбутнім вихованцям.

Принцип історизму вимагає, щоб при вивченні об'єктивної дійсності всі явища суспільного життя досліджувалися в історичному розвитку, в зв'язку з конкретною дійсністю в конкретний період. Не можна характерні риси якихось явищ одного періоду (напр. XVI ст.) переносити чи приписувати явищам іншого періоду (напр. XVIII ст.).

Четверте. Студенти мають засвоїти, що при вивченні якоїсь конкретної історичної події чи близьких подій, явищ, історичних осіб, діяльності політичних партій вимальовується якась система поглядів, основна, переважаюча, провідна оціночна думка (concertio). Ця основна думка і є історичною концепцією.

Література:

Основна

Білецький Б., Добржанський О. Основи наукових досліджень: категорії, поняття, терміни, нормативні документи. – Чернівці: Технодрук, 2010. – С. 90-91, 93-96, 138-145-147, 173-174, 187-188, 190-191, 197-199, 201, 204, 223, 228, 233.

Брайчевський М.Ю. Вступ до історичної науки. – К., 1995.

Зашкільняк Л.О. Вступ до методології історії. – Львів, 1996.

Зашкільняк Л.О. Методологія історії від давнини до сьогочасності. – Львів: ЛНУ, 1999.

Історик і влада. – К., 2016.

Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. – К.: Вища. шк., 2002. – С. С. 164, 173-174, 176-180, 212-213, 232-234, 240-245, 270-271, 291-292, 314-315, 329, 330-331, 358.

Калакура Я.С. Методологія історичного дослідження. Наук. метод. посібник. – К., 2017.

Яковенко Н. Вступ до історії. – К.: Критика, 2007. – С. 45 – 225.

Додаткова

Артемчук Т.І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідної роботи. – К.: Форум, 2000. – С. 48 – 95.

Енциклопедія історії України. – К.: Наук. думка, 2009. – Т. 6. – С. 621 – 627.

Вебер М. Объективность познания в области социальных наук и социальной политики // В кн. Культурология: XX век. – М. 1995.

Козеллек Р. Часові пласти. Дослідження з теорії історії. – К., 2006.

Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія. – К., 2013.

Поль Р. Історія та істина / Пер. В. Шовкуна. – К., 2001.

Синяков А.В. Світоглядна детермінація соціального пізнання. – К., 1998.

Тойнбі А.Д. Дослідження історії. – К., 1995. – Т. 1-2.

Питання та завдання для поточного самоконтролю та контролю знань

1. Як ви розумієте поняття «методологія історії»?
2. Що ви знаєте з того, як відбувалося становлення методології історії як науки?
3. Чому методологію історії вважають своєрідним ключем для розуміння історичного минулого?
4. У чому полягає суть методологічного принципу об'єктивності історичного дослідження?
5. У чому полягає суть методологічного принципу історизму при проведенні історичного дослідження?
6. Що таке історична концепція?

Самостійна робота (завдання теоретичного та практичного характеру)

Написати реферати на теми:

1. Методологія історії – ключ до розуміння історичного минулого.
2. Плюралізм думок в історичній науці.
3. Два основні принципи методології історії.
4. Зміна людських цивілізацій як закономірний процес.
5. Роль народних мас і особи історії.

Тема 3. Спеціальні й допоміжні історичні дисципліни та їх роль у здобутті спеціальності історика, викладача історії у навчальних закладах середньої освіти

План

1. Спеціальні історичні дисципліни.
2. Допоміжні історичні дисципліни.
3. Сучасне використання досягнень допоміжних історичних дисциплін.

З метою здобуття спеціальності «історик» студенти мають опанувати не тільки нормативні курси історії своєї країни та зарубіжних країн різних періодів, але й комплекс суміжних дисциплін, які допомагають різнобічно розширити, поглибити, деталізувати, уточнити суто програмовий матеріал систематизованих курсів історії.

Ці суміжні дисципліни діляться на спеціальні та допоміжні. Перші (їх п'ять) вивчаються всі як нормативні (обов'язкові), другі – за вибором керівництва кафедр, факультету, університету, студентів.

Оскільки ці предмети вивчатимуться і на першому курсі, і на наступних, то у «Вступі до спеціальності» студенти повинні знати тільки, які основні завдання цих дисциплін у системі здобуття історичної освіти.

Перше. Отже, спеціальні історичні дисципліни.

Історіографія – це наука, яка вивчає стан розвитку історичної науки.

Історичне джерелознавство – це наука, яка вивчає походження, види історичних джерел і методику їх використання.

Історичне краєзнавство – це наука, яка вивчає історію певного краю.

Археологія – це наука, яка вивчає життя, розвиток людського суспільства на основі речових (у т.ч. викопних) пам'яток.

Етнологія – це наука, яка вивчає побут, традиційну матеріальну і духовну культуру того чи іншого народу.

Друге. Допоміжних історичних дисциплін нині фіксують до 80, але в університетах вивчають за вибором десь до 20. Вони допомагають студентам при здобутті спеціальності історика, викладача історії, розуміти конкретніше чимало назв, понять, термінів, більшість з яких нині є рідковживаними чи незрозумілими.

Отже, студентам слід, передусім, знати завдання таких допоміжних історичних наук.

Археографія – наука про теорію і практику публікації писемних джерел.

Бібліографія історична – наука про методи пошуку, бібліографічного опису, систематизації наукової історичної літератури та її використання.

Біографістика – наука про вивчення діяльності окремих визначних осіб.

Боністика – наука, яка вивчає історію паперових грошей.

Генеалогія – наука, що вивчає історію родів знатних людей.

Геральдика – наука про герби.

Демографія історична – наука про людські спільноти та зміни в них у ході історичного розвитку.

Дипломатика – наука про актові джерела.

Емблематика – наука про державні емблеми.

Епіграфіка – наука, яка вивчає давні написи на твердих матеріалах.

Історична географія – наука, яка вивчає певні процеси, зміни впродовж певного часу на певній території, зокрема у зв'язку з діяльністю людей.

Метрологія історична – історична дисципліна, що вивчає міри ваги, довжини, площі, об'єму, ємкості у їх розвитку.

НумізMATика – наука про монети, ордени, медалі.

Ономастика – наука, яка вивчає походження власних назв.

Палеографія – наука, яка вивчає давню писемність, спосіб написання букв та ін.

Сфрагістика – наука про походження печаток, штампів.

Хронологія історична – наука про вимір часу історичних подій, календарів та ін.

Література:

Основна

Білецький Б., Добжанський О. Основи наукових досліджень: категорії, терміни, нормативи документи. – Чернівці: Технодрук, 2010. (Опрацювати тексти статей про спеціальні і допоміжні історичні дисципліни під відповідними назвами).

Енциклопедія історії України. У 10 т. – К., Наук. думка, 2005 – 2013. – Т. 1 – 10 (відповідні статті, що присвячені спеціальним та допоміжним історичним дисциплінам).

Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. – К.: Вища шк., 2002 (Опрацювати відповідні статті).

Леонтьева Т.А. Палеографія, хронологія, археографія, геральдика. – М: Владос, 2000.

Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навч. посібник. – К., 2011.

Спеціальні історичні дисципліни: Питання теорії та методики. – Зб. наук. праць. – К., 1997; К., 2014, 2015.

Додаткова

Базильчук Т.К. Словник-довідник з історії. Навч. посібник. – К.: МАУП, 2005 (Відповідні довідки).

Банкноти і монети України. – К., 2002.

Бондаренко Г.В. Спеціальні (допоміжні) історичні дисципліни. – Луцьк, 1997.

Зварич В., Шуст Р. Нумізмати́ка: Довідник. – Тернопіль, 1998.

Савчин М.С. Допоміжні історичні дисципліни. – Дрогобич, 1995.

Спеціальні історичні дисципліни. Довідник. – К., 2008.

Яременко М. Спеціальні історичні дисципліни. Навч. посібник. – К., 2010.

Питання та завдання для поточного самоконтролю та контролю знань

1. Назвати спеціальні історичні дисципліни.
2. Чим відрізняється історичне краєзнавство від історії України?
3. У чому суть наук етнографії і етнології?

4. Чи тотожними є поняття „джерело” і джерелознавство?
5. Скільки приблизно існує допоміжних історичних дисциплін?
6. Перерахувати допоміжні історичні дисципліни.
7. Коротко охарактеризувати 3-4 допоміжні історичні дисципліни (на вибір).

Самостійна робота (тематика рефератів):

1. Спеціальна історична дисципліна археологія.
2. Спеціальна історична дисципліна етнологія.
3. Спеціальна історична дисципліна історичне джерелознавство.
4. Спеціальна історична дисципліна історичне краєзнавство.
5. Спеціальна історична дисципліна історіографія.
6. Допоміжні історичні дисципліни: археографія, історична бібліографія, історична біографістика, боністика.
7. Допоміжні історичні дисципліни: лексикологія, генеалогія, геральдика, дипломатика.
8. Допоміжні історичні дисципліни: емблематика, епіграфіка, метрологія, нумізMATИКА.
9. Допоміжні історичні дисципліни: ономастика, палеографія, сфрагістика, хронологія.

Тема 4. Роль джерел в історичній науці

План

1. Визначення, що таке історичне джерело та види джерел.
2. Історичні джерела – основа історичної науки.
3. Пошук і користування джерелами в навчальній, історико-краєзнавчій та науковій роботі студентів.

Перше. При вивченні цієї теми слід передусім задатися питанням: на основі чого пишуться наукові праці: монографії, наукові статті, підручники, у яких висвітлюються не тільки недавні події, але й далекої давнини за сотні й тисячі років. Відповідь напрошується мимоволі сама: мабуть, за тими слідами, залишками, які залишили після себе ті людські спільноти, тобто за реліктами (лат. *relictum* – залишок). Ці залишки, сліди людського існування в різні епохи називаються історичними джерелами. Так, як вода витікає з невеликих джерелець і збирається у повноводу ріку, так і різноманітні знахідки про

життя людей збираються істориками, аналізуються і на їх основі творяться історичні праці.

Отже, студенти мають з метою пізнання історії засвоїти визначення історичного джерела: у сучасній історичній науці під історичним джерелом розуміють всі залишки минулого, в яких відклалися історичні свідчення, які відображають історичні явища суспільного життя і закономірності розвитку людського суспільства.

Треба засвоїти принаймні 7 типів історичних джерел, на основі яких розвивається історична наука:

1) писемні; 2) речові; 3) етнографічні; 4) усні або фольклорні; 5) лінгвістичні; 6) фото-кінодокументи; 7) фонодокументи (звукозапис).

Друге. Студентам слід засвоїти, що всі історичні праці, які їм будуть рекомендувати викладачі для опрацювання, це не видумки, а результат старанного аналізу і наукового узагальнення у вигляді монографій, статей та ін.

Третє. Студенти мають оволодіти надалі пошуком і методикою використання історичних джерел як для навчальної роботи (на семінарських заняттях: хрестоматія, тематичний збірник документів і матеріалів, практикум), так і для наукової (написання курсових, магістерських робіт), історико-кресначої.

Самостійна робота.

Підготувати реферати на теми:

1. Історичні джерела – основа історичної науки.
2. Види історичних джерел. Їх коротка характеристика.
3. Неопубліковані і опубліковані історичні джерела.
4. Використання історичних джерел у процесі набуття студентами спеціальності «історика».

Література

- Архівознавство. – К., 1998.
- Білецький Б., Добржанський О. Основи наукових досліджень. – Чернівці, 2010. – С. 14-18, 49-57, 99-101.
- Джерелознавство історії України. Довідник. – К., 1998.
- Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. – К.: Вища шк., 2002. – С. 99 – 106.
- Історичне джерелознавство. – К.: Либідь, 2002.

Макарчук С.А. Писемні джерела з історії України. – Львів, 1999.

Яковенко Н. Вступ до історії. – К.: Критика, 2007. – С. 229-254.

Питання та завдання для поточного самоконтролю знань

1. Як ви розумієте поняття «історичне джерело»?
2. Як ви розумієте таке поняття: «історичні джерела – це хліб для написання істориком історичної праці»?
3. Які джерела належать до писемних?
4. Які джерела належать до речових?
5. Чому до джерел треба ставитися критично?
6. Які джерела і як використовують студенти у процесі набуття ними спеціальності «історик»?

Тема 5. Роль історичної літератури у набутті студентами спеціальності «історика», викладача історії в середніх навчальних закладах

План

1. Як твориться історична література.
2. Необхідність оновлення історичної літератури.
3. Наукова і підручна література.
4. Видатні українські історики – творці історичної літератури.
5. Історики Чернівецького університету.

Перше. Студентам слід усвідомити, що процес набуття спеціальності «історик» у вищому навчальному закладі неможливий без опрацювання значної кількості фахової літератури.

Вона твориться спеціалістами-істориками у кілька етапів. Історик спочатку обирає тему для своєї майбутньої наукової роботи, яку він упевнений, що зможе написати. Далі він підбирає джерела (документи, матеріали) по темі (емпіричний період) і на основі наявного матеріалу і відповідно до наміченого плану аналізує зібраний матеріал. Проаналізувавши його, перевіривши достовірність фактів, співставивши з тими працями, що вже вийшли з друку, пише текст. Може попросити інших фахівців прорецензувати написане, виправити, уточнити написане і потім

віддати у друк. Він несе повну відповідальність за свою роботу, за одержані ним наукові висновки.

Якщо у ній будуть значні недоліки чи вона буде списана у іншого автора (авторів), цей фахівець буде підданий суворій публічній критиці, а його праця втратить визнання, популярність. Викладачі рекомендують студентам опрацьовувати кращі у науковому відношенні праці.

Друге. Історична література потребує оновлення, доповнення, інколи перероблення. Це пояснюється тим, що збір джерел займає дуже багато часу, а життя авторів не таке довге. Тому кожен прагне видати працю ще за життя. Якщо він знайшов нові важливі, цікаві матеріали, він може перевидати свою працю. У історичній праці завжди був і є рух від приблизних знань до більш точних. Крім того, причиною оновлення історичної літератури є:

1) необхідність дослідження тих тем, які раніше заборонялися тоталітарним режимом;

2) зміна методології дослідження – з радянської на демократичну, на свободу наукової думки, з широким доступом до архівів;

3) з'явилося ряд дуже суттєвих джерел, які дозволяють повному подивитися на проблему.

Третє. Вся історична література поділяється на: наукову, науково-популярну і навчальну (підручну).

Наукова – це монографії, наукові статті, доповіді на наукових конференціях. Це праці з глибоким науковим дослідженням конкретних тем, проблем. Науково-популярна – це література, яка на науковій основі доносить до читача у доступній, популярній формі історичні знання. Для студентів особливо важливою є навчальна (підручна) література. Це комплексні, узагальнюючі книги (підручники, посібники, практикуми), у яких стисло, але на науковій основі висвітлено історичний процес у тій чи іншій країні, у той чи інший період.

Четверте. Впродовж років навчання студентам будуть рекомендувати праці багатьох авторів, у т.ч. українських, які досліджували різні аспекти історії України. Бажано, щоб майбутні історики знали імена і праці таких істориків, як М.С.Грушевський, М.І.Костомаров, М.М.Аркас, О.М.Лазаревський, В.Б.Антонович, Д.І.Яворницький, Д.І.Багалій,

І.П.Крип'якевич, М.Ю.Брайчевський, В.О.Голобуцький, В.А.Смолій, С.В.Кульчицький, Я.Грицак, Н.Яковенко та ін.

П'яте. Водночас студенти мають знати, що більшість викладачів-істориків, які читають їм лекції, ведуть семінарські заняття, є водночас науковцями – кожен у своїй галузі. Це стосується й викладачів факультету, на якому ви навчаєтеся. Із близько 100 викладачів третина працює на кафедрах історії, у т.ч. 5 професорів (на інших кафедрах працюють 65 викладачів, у т.ч. 7 професорів, і теж більшість істориків). Кожна кафедра щороку видає збірник наукових праць, у яких друкуються матеріали як працівників кафедри, так і з інших ВНЗ України і з-за кордону. До того ж виходить загальнофакультетський історичний журнал під назвою «Науковий вісник Чернівецького університету ім. Ю.Федьковича». Про науковців-істориків факультету слід ознайомитися з книги про історію факультету.

Література:

Основна

Довідник з історії України. А-Я. – К.: Генеза, 2001.

Історична наука // Енциклопедія історії України. – К.: Наук. думка, 2005. – Т.3. – С. 562 – 572.

Топольницький С. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації. – К., 2012.

Українські історики ХІХ ст. Бібліографічний довідник. Серія «Українські історики». – Вип.1. – Київ; Львів, 2000. – Вип.2. – Ч.1. – Київ; Львів, 2003.

Додаткова

Білян П. Видатні історики України ХХ ст. Історіографічні нариси. – Тернопіль, 1998.

Вашенко В.В. Лекції з історії української історичної науки другої половини ХІХ – початку ХХ ст. (М.І. Костомаров, В.Б.Антонович, М.С. Грушевський). Навч. посібник. – Дніпропетровськ, 1998.

Гуцуляк В.В. Історіографія історії України. Навчальний посібник. – Черкаси, 1996.

Іванко А.Б. Історики України ХІХ – ХХ ст. (Нариси української історіографії). – Кіровоград, 2001.

Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. – К., 2004.

Кондратюк К. Українська історіографія XIX – початку XX ст.: основні напрямки і концепції. – Львів, 2002.

Коцур В.П., Коцур А.П. Історіографія історії України. Курс лекцій. – Чернівці, 1999.

Стельмах С. Історична наука в Україні епохи класичного історизму (XIX – початок XX ст.). – К., 2005.

Сучасна українська історіографія: проблеми методології та термінології. Матеріали Всеукр. наук.-метод. семінару. – К., 2005.

Українська історіографія на зламі XX – XXI століть. Здобутки і проблеми: Колективна монографія. – Львів, 2004.

Факультет історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (1940 – 2011 рр.) [Кол. монографія] / редкол. Ботушанський В.М., Добржанський О.В. та ін. – Чернівці: Наші книги, 2012.

Яковенко Н. Вступ до історії. – К.: Критика, 2007. – С. 229-340.

Ясерс К. Истоки истории и ее цель. – М., 1994.

Самостійна робота

Підготовка письмових рефератів на теми:

1. Наукова історична література.
2. Підручна історична література.
3. Життя і творчість двох (на вибір) відомих українських істориків (3 реферати).
4. Науковий доробок двох (на вибір) відомих істориків, докторів історичних наук, професорів Чернівецького університету (3 реферати).

Тема 6. Роль історичної періодики та історико-літературної бібліографії у набутті спеціальності «історик», викладача історії у середніх початкових закладах

План

1. Історична періодика.
2. Історико-літературна бібліографія.
3. Методика пошуку історичних та історико-педагогічних праць.

Перше. Студентам слід знати, що історичні праці друкуються не тільки окремими книгами, але і у вигляді

наукових статей, повідомлень, доповідей. Друкуються вони у т. зв. періодичних виданнях, або у періодиці.

Треба знати, що таке періодика.

Періодика – це сукупність друкованих праць, які виходили, чи виходять тепер через певний проміжок часу, тобто через певний період (щодня, через день, щотижня, щомісяця, через місяць і т.д.). До періодики належать: газети, журнали, періодичні збірники, бюлетені, тематичні щорічники, бібліографічні покажчики, календарі та ін. У них, особливо у фахових журналах («Український історичний журнал», «Історія України», «Український історик», «Історія і суспільствознавство в школах України», «Теорія та методика навчання» та ін.), систематично друкуються наукові історичні праці. Студентам слід використовувати матеріали цих публікацій нарівні з монографіями, підручниками.

Друге. Оскільки друкованих праць є дуже багато, студентам треба знати, як оперативно знайти необхідну книгу, статтю.

Для цього є бібліографія, зокрема історична бібліографія (від біблію – книга, графо – пишу).

Студентам слід знати визначення, що таке бібліографія. Отже: бібліографія – це наукова дисципліна, яка виявляє, веде облік і систематизує друковані твори з усіх галузей знань, у т.ч. і з історії, складає бібліографічні покажчики, каталоги з метою інформування про книги, їх поширення і використання.

Історична бібліографія поділяється на ретроспективу (книги, які уже вийшли), поточну (книги, які виходять у даний час) і перспективну (про книги, які вийдуть). По всіх важливих темах історичного минулого видані бібліографічні покажчики, у яких можна взнати про потрібну книгу. Студенти повинні навчитися користуватися цими покажчиками про книги, а також «Літописами книг», «Літописами журнальних статей», «Літописами газетних статей» та ін.

Третє. Для успішного пошуку необхідних публікацій студенти мають освоїти методику пошуку історичної літератури у науковій бібліотеці університету, чи в обласній бібліотеці. Передусім уміти користуватися каталогами: алфавітним (за прізвищем автора чи назвою книги), або систематичним (за галузями наук, зокрема історії). При затрудненні у пошуку

звертатися до кваліфікованих бібліографів, які постійно присутні у кімнатах розташування каталогів у бібліотеці.

Література:

Основна

Білецький Б., Добржанський О. Основи наукових досліджень. – Чернівці: Технодрук, 2010. – С. 21-24

Білокінь С.І. Бібліографія історії України // Енциклопедія історії України. – К.: Наук. думка, 2005. – Т.1. – С. 258.

Білокінь С.І. Історична бібліографія українки // Енциклопедія історії України. – К.: Наук. думка, 2005. – Т.3. – С. 553 – 560.

Верменич Я.В. Газета // Енциклопедія історія України. – К.: Наук. думка, 2005. – Т.2. – С. 16-18.

Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. – К.: Вища шк., 2002. – С. 32-34.

Додаткова

Довідник з історії України. – К.: Генеза, 2001.

Животко А. Історія української преси. – К., 1999.

Корнійчук І.І. Історія української бібліографії. Дожовтневий період. – Харків, 1971.

Королевич Н.Ф. Українські бібліографи ХХ ст. – К., 1998.

Книжкова палата України. 1919-1998. – К., 1999.

Українська періодика: історія і сучасність. – Львів, 1999.

Питання та завдання для поточного самоконтролю знань

- 1.Що вам відомо про історичну періодику?
- 2.Якими є функції історичної бібліографії?
- 3.Що таке бібліографічні покажчики, як ними користуватися?
- 4.Які є каталоги історичної літератури і як ними користуватися?

Самостійна робота. Тематика рефератів:

1. Виявити, вказати і коротко охарактеризувати статті на історичну тему в газеті «Молодий буковинець» за перше півріччя року.
2. Скласти бібліографічний опис статей «Українського історичного журналу» за рік.
3. Що таке каталоги книг і як ними користуватися?

4. В алфавітному каталозі університетської бібліотеки виявити і зробити бібліографічний опис монографій істориків свого факультету, прізвища яких починаються на літеру Б і Д.

Тема 7. Наукові академічні, архівні, музейні заклади і громадські українознавчі організації та їх роль у творенні історичної літератури

План

1. Інститут історії України, Національна академія педагогічних наук України – провідні центри історичної та історико-педагогічної науки.
2. Наукова і публікаторська діяльність архівних і музейних закладів, спрямована на створення історичної літератури.
3. Громадські українознавчі організації та їх роль у поповненні скарбниці української історичної літератури.

Перше. Історична література для опрацювання студентами поряд з лекціями викладачів – основне джерело знань для здобуття спеціальності історика. Студентам слід знати, що крім викладачів-науковців університетів історичну літературу творять науковці Національної академії наук України, у першу чергу вчені Інституту історії України НАН України. Він створений 1936 р. у Києві у системі колишньої АН УРСР. За 1936 – 2010 рр. науковці інституту видали майже 20 тис. праць – монографій, наукових статей, брошур, повідомлень, підручників, посібників. Деякі праці видано разом з істориками вищих навчальних закладів. Чимало праць учених цього інституту рекомендується у списках літератури для опрацювання студентами до семінарських занять. В інституті у різні періоди працювало від 130 до 170 науковців – докторів, кандидатів наук, членів-кореспондентів, академіків (нині академік НАН України В.А. Смолій – директор інституту).

Науковці інституту пишуть і видають історичні праці, починаючи з історії Київської Русі (до історії Київської Русі дослідження ведуть науковці Інституту археології НАН України) до наших днів.

Вчені інституту відповідно до своєї кваліфікації працюють у 12 відділах, зокрема відділі середніх віків, історії України ХІХ – поч. ХХ ст., історії української революції 1917 – 1921 рр., 20-

30 рр., Другої світової війни, II пол. XX ст., новітньої історії і політики, міжнародних відносин, укр. історіографії, спеціальних історичних дисциплін, історико-краєзнавчих досліджень, регіональних проблем історії України. В останні два десятиліття часто публікують свої праці, які рекомендуються для опрацювання студентам, такі науковці інститути, як В.А. Смолій, С.В. Кульчицький, В.М. Даниленко, О.П. Реєнт, С.В. Віднянський, О.І. Гуржій, П.В. Сас, Т.В. Чухліб, В.О. Щербак, В. І. Марочко, О.Є. Лисенко та ін.

Інститут видає академічний журнал «Український історичний журнал», збірники наукових статей «Історіографічні дослідження в Україні», «Український історичний збірник», «Україна XX ст.: Культура, ідеологія, політика» та ін. – всього 14. Студентам рекомендується систематично слідкувати за новими публікаціями вчених цього інституту, знайомитись з новітніми досягненнями української історичної науки.

Велику роботу у публікації джерел, у т.ч. хрестоматій, навчальних тематичних збірників документів, проводить Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України у Львові – всього 14 академічних гуманітарних інститутів, виданнями яких користуються історики.

Друге. Джерела та джерелознавчі дослідження публікують також Центральні архіви, обласні архіви; бібліографічні довідники публікують Національна бібліотека ім. В.Вернадського та обласні бібліотеки. Виходить журнал «Архіви України». З цими публікаціями студентам слід знайомитися, щоб здобути спеціальність історика.

Третє. Студенти повинні знати, що в Україні існують і громадські організації історичного спрямування. Це Українське товариство охорони пам'яток історії та культури і Національна спілка краєзнавців України. Вони мають свої журнали «Краєзнавство», «Вісник» та інші, у яких теж публікуються статті з історії.

Література:

Основна

Архіви України. Архівна справа в Україні. Архівні видання в Україні. Архівознавство // Енциклопедія історії України. – К.: Наук. думка, 2005. – Т.І. – С. 140-142.

Архівознавство. Підручник / За ред. Я.С. Калакури. – К., 1998.

Бібліотеки...// Енциклопедія історії України. – К.: Наук. думка, 2005. – Т.1. – С. 260-234.

Білецький Б., Добржанський О. Основи наукових досліджень: категорії, поняття, терміни, нормативні документи. – Чернівці: Технодрук, 2010. – С. 14-18, 25-27, 50-52, 159, 163-164, 195-196, 244-256.

Інститут історії України НАН України // Енциклопедія історії України. – К.: Наук. думка, 2005. – Т.3. – С. 490-494.

Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.Грушевського НАН України // Енциклопедія історії України. – К.: Наук. думка. – Т.3. – С. 501-502.

Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. – К.: Вища школа, 2002. – С. 24.

Додаткова

Бібліографія основних видань Інституту історії України НАН України. 1936-2001. – К., 2002.

Всеукраїнська спілка краєзнавців. – К., 2001.

Головата Л. Львівська наукова бібліотека ім. В.Стефаніка НАН України. 1940-2005.

Історичний нарис // Записки Львівської наукової бібліотеки В.Стефаніка. – Львів, 2005. – Т.13.

Інститути... НАН України // Енциклопедія історії України. – К.: Наук. думка. – Т.3. – С. 481-482; 483-484; 486; 494-495; 496-497; 500-502; 503.

Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України: Наукова діяльність, структура, працівники. – Львів, 2001.

Мовчан О.М. Наукові праці, видані поліграфічною дільницею Інституту історії України НАН України. 1988-1997. Анотований бібліографічний покажчик. – К., 1997.

Санцевич А.В. Інститут історії України НАН України. Історіографічний нарис (до 60-річчя установи). – К., 1998.

Тронько П.Т. Краєзнавство в Україні: здобутки і проблеми. – К., 2003.

Питання та завдання для поточного самоконтролю та контролю знань

1. Які ви знаєте гуманітарні науково-дослідні інститути НАН України?

2. Чому вважається, що Інститут історії України НАН України є провідним осередком історичної науки України?
3. У чому проявляється видання історичних праць провідними бібліотеками, музеями України?
4. У чому проявляється видавнича діяльність архівних закладів України?
5. Які українознавчі громадські товариства, спілки існують в Україні і в чому проявляється їх видання історико-краєзнавчої літератури?

Самостійна робота. Тематика рефератів

1. Інститут історії України НАН України – провідний науковий заклад у галузі історичної науки.
2. Роль архівних закладів у забезпеченні науковців, студентів-істориків друкованими джерелами.
3. Роль історико-краєзнавчих товариств України у забезпеченні студентів, краєзнавців історико-краєзнавчою літературою.

Тема 8. Організація і здійснення навчального процесу у вищому навчальному закладі (ВНЗ) України з метою здобуття спеціальності історика, викладача історії середнього навчального закладу

План

1. Державний план навчального процесу за спеціальністю «Історія». Два рівні вищої освіти. Болонський процес.
2. Нормативні і спеціальні курси навчальних дисциплін.
3. Навчальне навантаження, відвідування занять.
4. Види навчальних занять і наукова робота студентів.
5. Види контролю знань студентів.
6. Основні положення Статуту університету.

Перше. Студентам слід знати, що здобуття вищої освіти – це державна справа і вимагає від них відповідного ставлення до навчання в університеті.

Студенти мають розуміти, що для кожного ВНЗ є державний план набору і навчання студентів, зокрема за спеціальністю «Історія» двох рівнів: освітньо-кваліфікаційний рівень (ОКР) – бакалавр (4 роки навчання) базова вища освіта і ОКР – магістр (1,5 року навчання) повна вища освіта. При кожному рівні

навчання студенти освоюють визначену кількість нормативних і спеціальних курсів (навчальних предметів).

Друге. Студенти мають знати, що таке нормативні дисципліни і спеціальні курси за спеціалізацією кафедри, назви цих дисциплін, які вивчаються при здобутті диплома бакалавра і диплома магістра, що таке магістратура і деякі її особливості навчання, працевлаштування.

Третє. Одним з найважливіших обов'язків студента є відвідування занять – лекційних і семінарських. Є відповідний наказ ректора про виключення студентів за невідвідування занять без поважних причин.

Педагогічне навантаження студентів при здобутті спеціальності чітко регулюється Міністерством освіти і науки, університетом і факультетом, в середньому до 30 аудиторних навчальних годин на тиждень, решта – на самостійну роботу.

Четверте. Основними видами навчальних занять студентів є лекції, семінарські, практичні та індивідуальні заняття, консультації. Студентам чітко роз'яснено і вони мають твердо засвоїти, як студенти мають працювати на лекційних заняттях (конспектування) і семінарських (старання самостійна підготовка, виступ на занятті з оцінкою викладача у балах). Додаткові знання, роз'яснення студенти можуть отримати на консультаціях на кафедрах за графіком.

Обов'язковою формою наукової роботи студентів є написання ними курсових і магістерських робіт, добровільною формою – виступи з науковими доповідями на студентських наукових конференціях, участь у конкурсах студентських робіт.

П'яте. Студенти повинні пам'ятати, що їхня підготовка як майбутніх спеціалістів-істориків перебуває під постійним контролем викладачів, які ведуть семінарські заняття і підводять результати двох модулів, під час іспитів і заліків, під час захисту курсових і магістерських робіт, під час проведення і підсумків археологічної, архівно-музейної і педагогічної практики. Всі оцінки кожного студента зберігаються у відомостях, проставляються у залікові книжки і у вкладень до диплома.

Шосте. Студенти мають знати, що кожний вищий навчальний заклад III – IV рівня акредитації, у т.ч. й Чернівецький національний університет, має свій Статут – своєрідну конституцію, і його неухильно слід дотримуватися

всім: керівництву, викладачам, аспірантам, докторантам і студентам. Він складається із 13 розділів, у ньому чітко визначено права і обов'язки усіх працівників і студентів, зокрема органів студентського самоврядування, зазначено й причини, за які студент може бути виключений з університету, як також форми заохочення студентів за успіхи у навчально-виховній, науковій і громадській роботі.

Література:

Основна

Конституція України. – К., 1996. – Статті: 10, 11, 12, 20, 34, 35, 53, 54.

Закон України про вищу освіту. – К., 2014.

Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. №65 „Про затвердження положення про освітньо-кваліфікаційний рівні (ступеневу освіту).”

Статут Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2001.

Артемчик Г.І., Курило В.М., Кочерган М.П. Методика організації науково-дослідної роботи. Навчальний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. – К.: Форум, 2000.

Білецький Б., Добржанський О. Основи наукових досліджень: категорії, поняття, терміни, нормативні документи. – Чернівці: Технодрук, 2010. – С. 20-21, 34-6, 62, 114, 123, 127, 131, 148, 155-156, 158, 186-187, 203, 209, 212, 226, 238.

Ботушанський В.М. Методичні рекомендації та завдання для самостійної роботи студентів з курсу «Вступ до спеціальності «Історія»». – Чернівці, 2017, 2018.

Навчальний план підготовки фахівців у Чернівецькому національному університеті за напрямом „Історія”. Типовий план. Затверджено ректором проф. С.В. Мельничуком.

Скорейко Г.М., Возний І.П., Карпо В.Л. Пам'ятка студентам І курсу: Інформаційно-довідкове та методичне видання. – Чернівці, 2005. – 57 с.

Факультет історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (1940 – 2011 рр.) [кол. монографія]: редкол. Ботушанський В.М., Добржанський О.В. та ін. – Чернівці: Наші книги, 2012.

Додаткова

Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. – К.: Вища шк., 2002.

Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство. Навч. посібник. – К.: Кондор, 2011.

Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти, стратегія, реалізація, результати. – К., 2005.

Крушельницька О.В. Методологія і організація наукових досліджень студентів. – К.: Кондор, 2003.

П'ятницька-Познякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі. – К.: Центр навч. л-ри, 2003.

Самостійна підготовка студентів до семінарських занять з історії України // Історія України. Навчально-методичний посібник для семінарських занять / За ред. академіка НАН України В.М. Литвина. – К. Знання-прес, 2006. – С. 435 – 460.

Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому навчальному закладі. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003.

Питання та завдання для поточного самоконтролю та контролю знань

1. Як ви розумієте два освітньо-кваліфікаційні рівні вищої освіти?
2. Що означають поняття: «нормативний курс» навчальної дисципліни і «курс за вибором ВНЗ та студентів»?
3. Чому відвідування занять у ВНЗ України є обов'язковим?
4. У чому полягає завдання студента на лекційному занятті?
5. У чому полягає завдання студента на семінарському занятті?
6. Які є види студентських наукових робіт?
7. Що сказано у Статуті ЧНУ про права і обов'язки студента?

Самостійна робота. Тематика рефератів:

1. Основні державні документи, на яких організовується діяльність вищих навчальних закладів України.
2. Підготовка спеціалістів-істориків, викладачів історії середньої школи – важлива державна справа.
3. Види навчальних занять та завдання студентів на цих заняттях.
4. Види наукової діяльності студентів.
5. Права, обов'язки, завдання студентів за Статутом ЧНУ.

НОТАТКИ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ
ЗАНЯТЬ З КУРСУ «ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІСТОРІЯ»»**

(для студентів I курсу спеціальність «середня освіта»)

Укладачі: **Ботушанський В. М.**
Чайка Г. В.

Папір офсетний. Формат 60x84/16.
Ум. друк. арк. 1,86. Зам. № 54. Тираж 40 прим.
Виготівник: Яворський С. Н.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ЧЦ №18 від 17.03.2009 р.
58000, м. Чернівці, вул. І. Франка, 20, оф.18, тел. 099 73 22 544